

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министър на културата

ЗА П О В Е Д

№ РД 09 – г.

На основание чл. 13д от Закона за професионалното образование и обучение при спазване на изискванията на чл. 66, ал. 1 и ал. 2 от Административнопроцесуалния кодекс, и във връзка с осъществяване на професионално образование по професията

У Т В Ъ Р Ж Д А В А М

Учебна програма за отраслова професионална подготовка по учебен предмет **Рисуване** за специалностите код 2130301 „Полиграфия“, код 2130201 „Фотография“, код 2130701 „Графичен дизайн“, код 2130601 „Компютърна графика“, код 2130501 „Компютърна анимация“, професия код 213030 „Полиграфиист“, код 213020 „Фотограф“, код 213070 „Графичен дизайнер“, код 213060 „Компютърен график“, код 213050 „Компютърен аниматор“ от професионално направление код 213 „Аудио-визуални изкуства и техники; производство на медийни продукти“ и за специалност код 3220101 „Библиотекознание“, професия код 322010 „Библиотекар“ от професионално направление код 322 „Библиотечно-информационни науки и архивистика“.

Учебната програма влиза в сила от учебната 2017/2018 година.

БОИЛ БАНОВ

Министър на културата

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ПО

РИСУВАНЕ

ОТРАСЛОВА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА

УТВЪРДЕНА СЪС ЗАПОВЕД №

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ:

код 213 АУДИО-ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА И ТЕХНИКИ;
ПРОИЗВОДСТВО НА МЕДИЙНИ ПРОДУКТИ

ПРОФЕСИЯ: код 213030 ПОЛИГРАФИСТ

СПЕЦИАЛНОСТ: код 2130301 ПОЛИГРАФИЯ

ПРОФЕСИЯ: код 213020 ФОТОГРАФ

СПЕЦИАЛНОСТ: код 2130201 ФОТОГРАФИЯ

ПРОФЕСИЯ: код 213070 ГРАФИЧЕН ДИЗАЙНЕР

СПЕЦИАЛНОСТ: код 2130701 ГРАФИЧЕН ДИЗАЙН

ПРОФЕСИЯ: код 213060 КОМПЮТЪРЕН ГРАФИК

СПЕЦИАЛНОСТ: код 2130601 КОМПЮТЪРНА ГРАФИКА

ПРОФЕСИЯ: код 213050 КОМПЮТЪРЕН АНИМАТОР

СПЕЦИАЛНОСТ: код 2130501 КОМПЮТЪРНА АНИМАЦИЯ

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ:

код 322 БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННИ
НАУКИ И АРХИВИСТИКА

ПРОФЕСИЯ: код 322010 БИБЛИОТЕКАР

СПЕЦИАЛНОСТ: код 3220101 БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебната програма по учебен предмет **Рисуване** е предназначена за професиите **Полиграфиист, Фотограф, Графичен дизайнер, Компютърен график, Компютърен аниматор**, специалности **Полиграфия, Фотография, Графичен дизайн, Компютърна графика, Компютърна анимация** от професионално направление **Аудио-визуални изкуства техники; производство на медийни продукти, и за професия Библиотекар, специалност Библиотекознание** от професионално направление **Библиотечно-информационни науки и архивистика**, съгласно типовия учебен план за професионално образование с придобиване на трета степен на професионална квалификация, дневна форма на обучение, с прием след завършено основно образование.

Учебната програма обхваща материал, с овладяването на който се цели формиране на трайни навици за възприемане, пресъздаване, оценяване и творческо осмисляне на околната материална и духовна среда, развиване на изобразителни качества и навици, изграждане на пластични изобразителни умения, разкриване и използване на широк спектър от елементи на изобразителния език (линия, петно, щрих), запознаване със спецификата, богатството и изразните възможности на различните художествени материали и рисунъчни техники, за изграждането на основни понятия и практически навици, необходими при изграждането на художествено-образно мислене и естетически качества.

Чрез учебното съдържание по предмета обучаемите да добиват обща представа за рисуването и видовете рисунки - според функцията си: етюд, ескиз, скица, рисунка, работен картон или според предназначението си: учебна, проучвателна, творческа и др. Да навлизат в същността на рисуването като основа на изобразително-творческата дейност, приобивайки знания за перспектива, светлосянка и пластична анатомия. Формирането на задълбочени познания за композиция, форма и цвят, на трайни навици за възприемане и пресъздаване, ще спомогнат за професионалното развитие на учениците.

Учебното съдържание е разпределено в единадесет раздела, като в тях се конкретизира броят на учебните часове и включените теми. Всяка тема се разпределя от учителя в началото на учебната година.

Обучението по предмета се извършва във взаимовръзка с учебните предмети от отрасловата и специфичната професионална подготовка.

Спецификата на обучението налага учебният процес да се провежда в специализирани кабинети, оборудвани със стативи или достатъчно големи и удобни маси, върху които да може да се разполагат по-големи формати. Приложният характер на предмета изисква онагледяване с разнообразни дидактически материали: репродукции на художествени произведения, учебни

рисунки, филми, пленери и посещение на изложби, посещения на виртуални библиотеки, галерии и сайтове за изкуство.

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ

Обучението по предмета има за цел учениците да придобият изобразителна култура чрез натрупването на знания и умения със средствата на рисунката, чрез които на свой ред да могат да изразят свои мисли, идеи и концепции, да обогати индивидуалното им мислене, да възпита навици за изобразяване на наблюдаеми обекти.

Постигането на основната цел се осъществява чрез изграждане на няколко основни, формиращи интелекта, подцели: развитие на наблюдателността и познавателните способности; развитие на пространственото мислене; формиране на естетически критерии; обогатяване на представите и въображението; изграждане на творческа индивидуалност; създаване на трудови навици.

Основните задачи на учебно-възпитателната работа по предмета са:

- да се изяснят и осмислят от учениците етапите в изграждане на художествена творба;
- да се развиват познавателните интереси на учащите се към рисунката от натура и по памет;
- на основата на придобитите знания учениците да изградят елементарни умения за творческо прилагане на законите и принципите за изграждане на композицията, линейната и въздушната перспектива;
- да се формират качества на: точност, самостоятелност, творчество, умения за преодоляване на трудностите. Учениците трябва да придобият начални умения за прилагане на получените знания при решаване на конкретни проблеми в бъдещата си дейност.

С усвояването на знания по рисуване се постига формиране на художествено-образно мислене, което предполага: естетическо възприятие и оценъчно разсъждение за изобразяваното; ясна представа за изобразявания обект и добре завършена рисунка; способност за синтез на представите в резултат на който се формира художествен образ.

Изучаването на рисуване съдейства за развиване на изобразителни качества и навици: преднамерено и непреднамерено внимание, наблюдателност, целенасоченост, концентрация, аналитичност, способност за синтез, зрителна памет, пространствено и логическо мислене, самодисциплина.

Основните задачи на учебно-възпитателната работа по предмета са:

- да се изяснят и осмислят от учениците етапите в изграждане на художествена творба;
- да се развиват познавателните интереси на учащите се към изграждане на изобразителни умения;

- на основата на придобитите знания учениците да придобият елементарни умения за творческо интерпретиране на природата;

- да се формират качества на: точност, самостоятелност, творчество, умения за преодоляване на трудностите.

III. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНОТО ВРЕМЕ

Общият брой учебни часове по учебния предмет **Рисуване** се разпределя по класове в съответствие с утвърдения учебен план.

КЛАС	Брой учебни седмици	Общ брой часове
VIII	36	54
IX	36	54
X	36	54

IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Структурирането на учебното съдържание е по раздели и теми. За всеки раздел в програмата са записани препоръчителен брой учебни часове и теми. Учителят конкретизира броя на учебните часове за всяка тема в съответствие с посочените за раздела. Учителят разпределя броя на часовете, предвидени по учебния план и по учебната програма в годишното си разпределение.

За постигане целите на обучението учителят разпределя учебните часове за нови знания, упражнения и контрол.

№ по ред	Наименование на разделите и темите	Брой часове
	VIII КЛАС	54
	Раздел 1. Рисунката – основа на изобразителната дейност:	4
1.	История на рисунката през вековете и нейното място в изобразителното изкуство	
2.	Приложимост и разновидности на рисунката.	
3	Изразните средства на рисунката – линия, петно, щтрих, детайл	
	Раздел 2. Перспективата като способ за отразяване на пространството в рисунката:	6
1.	Линейна перспектива. Перспективни равнини	

2.	Въздушна перспектива. Светлосянка на ръбести и обли предмети	
	Раздел 3. Композиционни проблеми:	8
1.	Мащаб, пропорции, конструкция	
	Баланс и композиционен център	
2.	Поместване, мащабиране и конструиране на предметите	
	Раздел 4. Изграждане на обеми:	12
1.	Обяснение ролята на щриха за изразяване на: обем, посока и материя. начини на моделиране на ръбести и овални тела - елементи на светлосянката.	
2.	Рисуване на драперии според материала (вълна, памук, коприна, кадифе, велур), видове гънки, които те образуват (падащи, висящи, завършващи), определени от формата, върху която лежат.	
	Раздел 5. Натюрморт:	24
1.	Композиционни средства в рисунката. Контраст, видове контрасти. Ролята на контраста за постигане сила на въздействието.	
2.	Конструкция, пропорции и движение на птица - начини за изразяване на обема.	
3.	Единство на тоналните стойности: тонален мащаб и планове в натюрморта - преден, среден и заден; материалността в натюрморта, обяснение и постигане на ефекта "сфумато".	
	IX КЛАС	54
	Раздел 6. Етюдно изграждане на рисунката:	12
1.	Правилно поместване на предметите в картинното пространство	
2.	Проучване на формата. Достигане до материализация на предметите, постигане на плътен и прозрачен тон и въздействието на контраста като ритъм.	
	Раздел 7. Рисуване на гипсов орнамент:	12
1.	Начини за конструктивно построяване, използване на оси на симетрия, степени на перспективни изменения на обемите и светлосянъчна обработка.	
	Раздел 8. Рисуване на гипсов череп:	12
1.	Конструктивен и анатомичен анализ на черепа. Основни дялове /лицев и мозъчен/, оси за построяване на симетричните му форми - вертикална и хоризонтални/ и пропорции.	
	Раздел 9. Усвояване на конструкцията и анатомичните особености на детайли на човешката глава:	18
1.	Окото на Давид - анализ на конструктивните особености и пластика на детайла, мястото му в черепа	
2.	Ухото на Давид - елементи на ухото, видове уши и местоположението им в главата.	
3.	Нос и уста на Давид - конструктивни особености на двата детайла и тяхното свързване.	
	X КЛАС	54
	Раздел 10. Анатомична рисунка на гипсов модел - Екорше:	20

1.	Основните пропорции и анатомични форми на лицевия дял на човешката глава и шия	
	Раздел 11. Рисуване на класическа гипсова глава в статично положение:	34
1.	Поместване, конструиране и пропорции и на човешката глава	
2.	Търсене на силует, използване на оси на симетрия, напречни оси, перспективни изменения на големите обеми, и конструктивно свързване на детайлите в главата	
3.	Сравнителен анализ между конструктивната основа - череп и конструктивно изграждане на обемите върху него - гипсова глава	
4.	Постигане на цялостна триизмерна трактовка на главата, прецизен анализ на детайлите и тяхното обобщаване. Извеждане на композиционен център, съобразно характера на модела	

1. Раздели и теми:

Раздел 1. Рисунката – основа на изобразителната дейност:

1.1. История на рисунката през вековете и нейното място в изобразителното изкуство
(Целта на урока е въвеждането на учениците в материята на предмета.)

1.2. Приложимост и разновидности на рисунката

(Темата на урока разглежда рисунката в изящното и в приложните изкуства. Запознава учениците с характера на подготвителните рисунки и рисунката като самостоятелно художествено произведение. Изгражда умения за сравнителен анализ.)

1.3. Изразните средства на рисунката – линия, петно, штрих, детайл

(Темата на урока запознава учениците с изразните средства на рисунката (линия, петно, штрих) чрез възможностите на абстрактната композиция. Практическата задача „Абстрактна композиция от линия, петна и штрих“ изгражда умения за боравене с елементите на композицията – център; фигури и групи, връзка и движение между тях; различните композиционни решения – в кръг, триъгълник, диагонал, кръст, елипса и други, които целят да се помогне на зрителя да види по ясно центърът на картината, да разбере съдържанието и идейния замисъл.)

Раздел 2. Перспективата като способ за отразяване на пространството в рисунката:

2.1. Линейна перспектива. Перспективни равнини

2.2. Въздушна перспектива. Светлосянка на ръбести и обли предмети

(Целта на уроците е запознаването на учениците с перспективата като наука, възможностите, които дава за обемно-пространственото изграждане на натурата.)

Раздел 3. Композиционни проблеми:

- 3.1. Мащаб, пропорции, конструкция
- 3.2. Баланс и композиционен център
- 3.3. Поместване, мащабиране и конструиране на предметите

(В този раздел учениците се запознават с целите и задачите на композицията в учебната рисунка. С получените знания за проблемите в художествената композиция те придобиват умения за убедителното и живо да изграждат обемните форми в пространството.)

Раздел 4. Изграждане на обеми:

- 4.1. Обяснение ролята на шриха за изразяване на: обем, посока и материя. начини на моделиране на ръбести и овални тела - елементи на светлосянката.
- 4.2. Рисуване на драперии според материала (вълна, памук, коприна, кадифе, велур), видове гънки, които те образуват (падащи, висящи, завършващи), определени от формата, върху която лежат.

(Целта на този раздел е постигането на знания за шриховото изграждане на различните обеми в учебната композиция. Рисуването на драперии в постановките, изгражда навици и умения за наблюдателност, проучване на формата, представяне на различие в материте с графични средства.)

Раздел 5. Натюрморт:

- 5.1. Композиционни средства в рисунката. Контраст, видове контрасти. Ролята на контраста за постигане сила на въздействието.
- 5.2. Конструкция, пропорции и движение на птица - начини за изразяване на обема.
- 5.3. Единство на тоналните стойности: тонален мащаб и планове в натюрморта - преден, среден и заден; материалността в натюрморта, обяснение и постигане на ефекта "сфумато"

(Целта на този раздел е постепенното създаване на навици за наблюдателност, осмислянето на конструкцията, пропорциите, линейната и въздушна перспектива. Това ще помогне на учениците аналитично да подхождат при изобразяването на натурата и изграждането на композицията, за сметка на повърхностната наподобителност.)

Раздел 6. Етюдно изграждане на рисунката:

- 6.1. Правилно поместване на предметите в картинното пространство.

6.2. Проучване на формата. Достигане до материализация на предметите, постигане на плътен и прозрачен тон и въздействието на контраста като ритъм.

(Целта на този раздел е учениците спазвайки етапите на учебната рисунка да овладеят правилното поместване на предметите в изобразителната равнина. На база получените знания, да изградят умения за детайлно проучване и анализ на формите, с постигане на максимална триизмерна убедителност, пластичност и материалност.)

Раздел 7. Рисуване на гипсов орнамент:

7.1. Начини за конструктивно построяване, използване на оси на симетрия, степени на перспективни изменения на обемите и светлосянъчна обработка.

(В раздела учениците добавят знания за рисуването на гипсов орнамент, където основна задача при работата е логическото разработване в конструкцията - използването на оси на симетрия и движение.

Практическа задача: натюрморт с растителен орнамент - контрастна драперия.)

Раздел 8. Рисуване на гипсов череп:

8.1. Конструктивен и анатомичен анализ на черепа. Основни дялове /лицев и мозъчен/, оси за построяване на симетричните му форми - вертикална и хоризонтални/ и пропорции.

(В раздела учениците добавят знания за рисуването на гипсов череп, където основни задачи при работата са детайлно проучване и анализ на формата и усвояването на конструкцията и анатомичните особености на детайли.

Практическа задача: конструктивни рисунки на череп в три положения с използване на колонна сянка - анфас, профил, три-четвърти)

Раздел 9. Усвояване на конструкцията и анатомичните особености на детайли на човешката глава:

9.1. Окоето на Давид - анализ на конструктивните особености и пластика на детайла, мястото му в черепа.

9.2. Ухото на Давид - елементи на ухото, видове уши и местоположението им в главата.

9.3. Нос и уста на Давид - конструктивни особености на двата детайла и тяхното свързване.

(В раздела учениците добавят знания за рисуването на детайл на класическа гипсова глава, където основни задачи при работата са детайлно проучване и анализ на формата и усвояването на конструкцията и анатомичните особености на детайлите.)

Раздел 10. Анатомична рисунка на гипсов модел - Екорше:

10.1. Основните пропорции и анатомични форми на лицевия дял на човешката глава и шия.

(В раздела учениците придобиват знания за рисуването на анатомичните особености на човешката глава - запознаване с пропорциите и основните анатомични форми на лицевия дял на човешката глава.

Практическа задача: анатомична рисунка на гипсовия модел с акцентирание върху костния строеж и видовете групи мускули - мимически и двигателни)

Раздел 11. Рисуване на класическа гипсова глава в статично положение:

11.1. Поместване, конструиране и пропорции и на човешката глава

11.2. Търсене на силует, използване на оси на симетрия, напречни оси, перспективни изменения на големите обеми, и конструктивно свързване на детайлите в главата

11.3. Сравнителен анализ между конструктивната основа - череп и конструктивно изграждане на обемите върху него - гипсова глава

11.4. Постигане на цялостна триизмерна трактовка на главата, прецизен анализ на детайлите и тяхното обобщаване. Извеждане на композиционен център, съобразно характера на модела

(В раздела учениците придобиват знания за конструиране и пропорции на човешката глава. - класическа гипсова глава в статично положение. По време на часовете наред със знанията обучаемите придобиват умения за поетапно рисуване, разработване на детайл, придаване на пластичност и материалност в етюда.

Практическа задача: гипсова глава с по изразителна пластика на детайлите и драперия - естествено осветление.)

V. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ УЧЕНОТО – ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНТНОСТИ

В края на обучението учениците трябва да притежават следните знания, умения и компетентности:

знания:

- значението на рисунката за художественото пространство;
- основните понятия в рисуването – обем, пространство, пропорции, композиция, структура, конструкция, светлосянка, светлосила, контраст, локален тон, щрих, линия, петно, пластика, материалност, характер, прилика, състояние, ракурс и т.н.;
- разнообразните изразни възможности на перспективата;

- технология за изграждане на рисунката;
- съставянето на стратегия за изграждане на етюд;
- по-важните особености на анатомичния строеж на човешката глава;

умения:

- прилагане етапите в изграждане на художествена творба;
- прилагане законите и принципите за изграждане на композицията ;
- прилагане законите на линейната и въздушната перспектива;
- конструиране пропорциите на човешкото тяло с познанията по пластична анатомия;
- изграждане обемно-пространствена структура, спазвайки основните принципи;
- развиване художествено-образното мислене като способност за синтез на представите, в резултат на който се формира художествения образ;
- **компетентности:**
- коментират особеностите на художествената композиция, нейните елементи и значение за рисунката;
- познават етапите на изграждане на учебната рисунка и ги прилагат;
- сравняват и коментират самостоятелно и в екип пластиката и материалността в етюда;
- самостоятелно и творчески прилагат теоретичните знания в учебните задачи.

VI. ЛИТЕРАТУРА

1. Проф. П. Чуховски, "Рисунката - същност, проблематика, достижения на съвременните български художници", 1976 г., изд. "Български художник".
2. Проф. П. Чуховски, "Бешков, рисунката и пространството", 1971 г., "Български художник".
3. Проф. Веселин Димчев, "Изобразително изкуство", методика 1993 г., изд. "Просвета".
4. Доц. Александър Станев, "Рисуването за средните художествени училища", 1985 г., "Народна просвета".
5. А. Барщ, "Рисунок в средней художественной школе", 1963 г., Гос. Изд. "Искусство", Москва.
6. А. М. Соловиев, Г. Б. Смирнов, Е. С. Алексеева, Учебна рисунка, 1956 г., "Наука и изкуство".
7. Проф. Кр.Чоканов, "Пластична анатомия"

8. Виктор Амбруш, Как да рисуваме човешката фигура, "Алианс'97", 1998 г.
9. Виктор Амбруш, Рисуване на животни - Алианс`97, 1998 г.
10. Gottfried Bammes, Der nackte Mensch, VEB Verlag der Kunst, Dresden, 1982.
11. Eadweard Muybridge, Muybridge`s Complete Human and Animal Locomotion, /vol. 1, 2, 3/, 1979, Dover Publications, New York.
12. Луиза Гордон - Рисунок
13. Техника рисования головы человека
14. Техника рисования фигуры человека
15. Техника рисования фигуры человека в движении, Москва, ЕКСМО, 2000.
16. Монографии на различни художници, подходящи като примери за даден теоретичен учебен проблем.

АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

Национална професионална гимназия по полиграфия и фотография – София.